

Krzysztof Łusiakowski

mgr, Politechnika Świętokrzyska w Kielcach

<https://orcid.org/0009-0001-5770-2949>

Compliance i jego wpływ na bezpieczeństwo przedsiębiorstwa

Wprowadzenie

Nieustanny wzrost liczby uregulowań prawnych i nadzorczych wobec podmiotów gospodarczych powoduje ich rosnącą ekspozycję na ryzyko odnotowania strat o charakterze finansowym i niefinansowym w wyniku braku wdrożenia adekwatnej polityki zapewnienia zgodności. Ryzyko to dotyczy najczęściej nałożenia kar finansowych, jak również sankcji karnych wobec osób zarządzających przedsiębiorstwem. Ograniczenie tego ryzyka wymaga od menedżerów wdrażania w przedsiębiorstwach sprawdzonych i skutecznych rozwiązań organizacyjnych. Przydatna tu będzie instytucja compliance jako działanie zgodne z normami prawnymi i etycznymi. Stosowanie obowiązujących wymogów prawnych zapewni przedsiębiorstwu bezpieczeństwo w dziedzinie zgodności, a ponadto spowoduje, że podmiot gospodarczy będzie pozytywnie postrzegany na rynku przez inwestorów oraz interesariuszy. Wdrożenie systemu compliance w przedsiębiorstwie wspomaga procesy raportowania ESG (*environmental, social and corporate governance*), tak istotne dla zrównoważonego rozwoju.

Celem artykułu jest przedstawienie compliance jako określonego sposobu organizacji przedsiębiorstwa, którego głównym celem jest bezpieczeństwo w obszarze zgodności z regulacjami wewnętrznymi i zewnętrznymi. Opracowanie składa się z pięciu rozdziałów. W pierwszym rozdziale scharakteryzowano pojęcie compliance, drugi prezentuje obszary ryzyka, na których skupia się uwaga pracowników działu compliance, w trzecim pokazano, że instytucja compliance pełni szereg funkcji w przedsiębiorstwie, kolejny ilustruje proces wdrożenia systemu zapewnienia zgodności

w przedsiębiorstwie. W ostatnim rozdziale przedstawiono zagadnienia związane z raportowaniem ESG jako element realizacji polityki compliance w przedsiębiorstwie. Artykuł został napisany w oparciu o studium literatury, aktów prawnych i raportów agencji badawczych oraz doświadczenia praktyczne Autora.

Pojęcie i istota compliance

W literaturze przedmiotu funkcjonuje wiele definicji pojęcia compliance. Najbardziej przydatne wydaje się szerokie rozumienie tego pojęcia jako zgodności. Zawężanie bowiem compliance do zapewnienia zgodności tylko z określonymi regulacjami ogranicza prawidłowe postrzeganie tej instytucji.

Compliance określić więc należy jako organizację przedsiębiorstwa poprzez stworzenie odpowiedniej struktury i stosowanie środków, które zredukują do możliwego minimum ryzyko wystąpienia w przedsiębiorstwie wszelkich nieprawidłowości, które mogłyby powstać wskutek działania należących do niego osób lub partnerów handlowych, a polegających na złamaniu obowiązujących regulacji prawnych, ogólnych zasad prawa i regulacji dobrowolnie przyjętych przez przedsiębiorstwo lub na działaniu niezgodnym z ogólnie przyjętymi standardami etyczno-moralnymi danego środowiska¹.

Przyjęcie danej perspektywy definicyjnej ma daleko idące konsekwencje praktyczne, to właśnie ona bowiem będzie wyznaczała zakres zobowiązania przedsiębiorstwa, a precyzując – jego władz, czyli zarządu, rady nadzorczej itd. – do zapewnienia zgodności. W przypadku przyjęcia szerokiej definicji compliance przedsiębiorstwo będzie musiało zapewnić zgodność również z normami pozaprawnymi, tj. przykładowo: wszelkimi regułami postępowania, kodeksami etycznymi, normami jakości, zasadami dotyczącymi społecznej odpowiedzialności biznesu (*corporate social responsibility*, CSR), misją przedsiębiorstwa itd.².

Zgodnie z przedstawionymi definicjami instytucja compliance jest dla każdego przedsiębiorstwa bardzo przydatna. Przyjęcie rozwiązań organizacyjnych umożliwiających wykonywanie zadań z obszaru zarządzania ryzykiem braku zgodności zapewnia przedsiębiorstwu bezpieczeństwo działania. Co istotne, nawet zastosowanie compliance w ograniczonym zakresie przyczyni się do redukcji ryzyka, na jakie eksploatowany jest podmiot działający na rynku.

Zakres przedmiotowy przyjętego programu compliance jest uzależniony od wielkości przedsiębiorstwa, branży, posiadanych zasobów kadrowych, finansowych, podejścia do zarządzania ryzykiem, zakresu raportowania, a także posiadanych rozwiązań

¹ B. Makowicz, *Compliance w przedsiębiorstwie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 16–17.

² W. Paryś, *Compliance – pojęcie, obszary, funkcje, wzrost znaczenia*, [w:] *Compliance w firmie – poradnik dla małych i średnich przedsiębiorstw*, red. P. Sikorski, F. Kolmus, PARP, Warszawa 2019, s. 8–9.

organizacyjnych czy IT. Prawidłowo przygotowany i wdrożony program zgodności powinien obejmować zgodność z ogólnie obowiązującymi przepisami prawa i regulacjami wewnętrznymi przedsiębiorstwa oraz przestrzeganie norm moralnych i środowiskowych, aby zapobiegać utracie reputacji oraz stratom finansowym.

Obszary compliance

Zadaniem compliance jest bieżący monitoring wszystkich obszarów ryzyka braku zgodności występujących w danym przedsiębiorstwie. Skuteczność prowadzonego monitoringu wymaga uprzedniego zdefiniowania ryzyk charakterystycznych dla danego biznesu. Przykładowe obszary ryzyka, które są przedmiotem zainteresowania compliance officer'a, to:

- przeciwdziałanie korupcji,
- przeciwdziałanie praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu (*anti-money laundering*, AML),
- prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz prawo podatkowe,
- wypełnianie wymogów wynikających z prawa spółek,
- ochrona danych osobowych i informacji niejawnych,
- relacje z kontrahentami,
- przestrzeganie prawa w zakresie zawieranych umów gospodarczych,
- przestrzeganie przepisów ograniczających tatory płatnicze,
- prawo konkurencji,
- ochrona środowiska,
- regulacje sektorowe,
- prawo pracy, w tym mobbing i molestowanie,
- cyberbezpieczeństwo,
- zapobieganie konfliktom interesów,
- przestrzeganie zasad BHP,
- zapobieganie dyskryminacji,
- ochrona własności intelektualnej,
- odpowiedzialność podmiotów zbiorowych,
- weryfikacja kontrahentów,
- uczciwe i profesjonalne traktowanie klientów,
- zgłaszanie naruszeń prawa oraz przyjętych norm etycznych, a także zapewnienie ochrony sygnalistów (*whistleblowing*),
- ceny transferowe,
- raportowanie schematów podatkowych (*mandatory disclosure rules*, MDR),
- międzynarodowe lub krajowe normy i standardy,
- informacje poufne i stanowiące tajemnicę zawodową.

Przedstawiona lista jest obszerna, ale nie jest kompletna – może zostać uzupełniona o obszary ryzyka braku zgodności związane ze specyfiką danego przedsiębiorstwa. W każdej organizacji zakres obszarów, które monitoruje komórka compliance, zależy od stopnia zaangażowania kadry zarządzającej. To właśnie kierownictwo przedsiębiorstwa ma za zadanie zorganizować proces zarządzania zgodnością i zatrudnić kompetentnych pracowników.

Obowiązki pracownika odpowiedzialnego za compliance są kluczowe dla utrzymania zgodności organizacji z coraz bardziej złożonymi regulacjami. Aby wykonywać te zadania skutecznie, niezbędne jest posiadanie szerokiego spektrum kompetencji specjalistycznych, które umożliwią skrupulatny nadzór nad zgodnością oraz minimalizację ryzyka naruszeń. Istotna jest tu znajomość oraz interpretacja obowiązujących przepisów prawnych, regulacji dotyczących konkretnej branży lub sektora. Przydatna jest również wiedza dotycząca zarządzania ryzykiem oraz kompetencje związane z umiejętnością korzystania z technologii cyfrowych wspierających zarządzanie zgodnością.

Funkcje compliance

Zapewnienie zgodności w zakresie obowiązujących regulacji prawnych, ogólnych zasad prawa, regulacji dobrowolnie przyjętych przez przedsiębiorstwo, działań na rzecz zrównoważonego rozwoju to zadania polityki compliance. W tabeli 1 zaprezentowano podstawowe funkcje compliance scharakteryzowane w literaturze przedmiotu.

Tabela 1. Funkcje compliance

Nazwa funkcji compliance	Charakterystyka
Funkcja prewencyjna	Jej istota polega na zainstalowaniu systemu compliance w postaci struktury oraz stosowanie jej w ramach odpowiednich środków compliance. System ten ma funkcjonować jak strażnik lub system alarmowy, który działa zawsze, gdy pojawiają się nieprawidłowości.
Funkcja represyjna	Jej zadaniem jest tropienie popełnionych już nieprawidłowości i odpowiednia reakcja w sytuacjach, w których zlokalizowane już wcześniej ryzyko się zmaterializowało lub wystąpiła nieprawidłowość.
Funkcja naprawcza	Celem tej funkcji jest uzdrowienie sytuacji w przedsiębiorstwie spowodowanej uprzednio występującymi nieprawidłowościami.
Funkcja ochronna	Zadaniem tej funkcji jest ochrona interesów przedsiębiorcy, jego kadry zarządzającej oraz pracowników i kontrahentów. Program compliance powinien działać prewencyjnie i chronić przedsiębiorcę przed ryzykiem wystąpienia naruszeń, które mogą jego lub zatrudnionych przez niego pracowników narazić na sankcje – a przynajmniej znacząco wspomniane ryzyko obniżyć.

Nazwa funkcji compliance	Charakterystyka
Funkcja doradcza	Przejawia się we wprowadzeniu w przedsiębiorstwie procedur, które powinny stanowić wzorzec zachowania dla pracowników i przewidywać również sytuacje nietypowe i rzadko spotykane.
Funkcja informacyjna	Polega na aktualizowaniu na bieżąco wiedzy na temat zmieniającego się otoczenia prawnego i konsekwencji naruszeń.
Funkcja kontrolna	Istota funkcji kontrolnej sprowadza się do dokonywania weryfikacji stosowania procedur i sprawdzania, czy w danych sytuacjach organizacja zachowuje się w sposób zgodny z prawem i pozostałymi obowiązującymi ją normami. Zalecane jest przy tym, by tego typu kontrole przeprowadzano cyklicznie.
Funkcja dowodowa	To nic innego jak gromadzenie dokumentacji, stanowiącej dowód działania systemu compliance w przedsiębiorstwie. Przykładem tego typu dokumentacji mogą być protokoły z audytów wewnętrznych czy notatka służbowa z dokonania czynności. Mogą to być również dokumenty w formie elektronicznej, np. potwierdzające weryfikację kontrahenta. Gromadzenie dowodów może odgrywać niebagatelną rolę przy wykazywaniu, że kadra zarządzająca dochowała należytej staranności.
Funkcja gwarantowania jakości	Eliminuje nieprawidłowości i ogranicza ryzyko naruszeń. Dzięki temu system zarządzania compliance stanowi równocześnie gwarancję jakości, wymaganej w relacjach biznesowych.
Funkcja marketingowa	Presja na rynku powoduje generowanie nowych obszarów, w których przedsiębiorcy mogą konkurować. Posiadanie polityki compliance może stanowić walor przesądzający lub stanowiący warunek konieczny zawarcia umowy z kontrahentem. Wdrożenie compliance stanowi również jeden z elementów wpływających na reputację i zaufanie do przedsiębiorcy.

Źródło: opracowanie na podstawie B. Makowicz, *Compliance w przedsiębiorstwie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011, s. 20–25; *Compliance w firmie – poradnik dla małych i średnich przedsiębiorstw*, red. P. Sikorski, F. Kolmus, PARP, Warszawa 2019, s. 19–21.

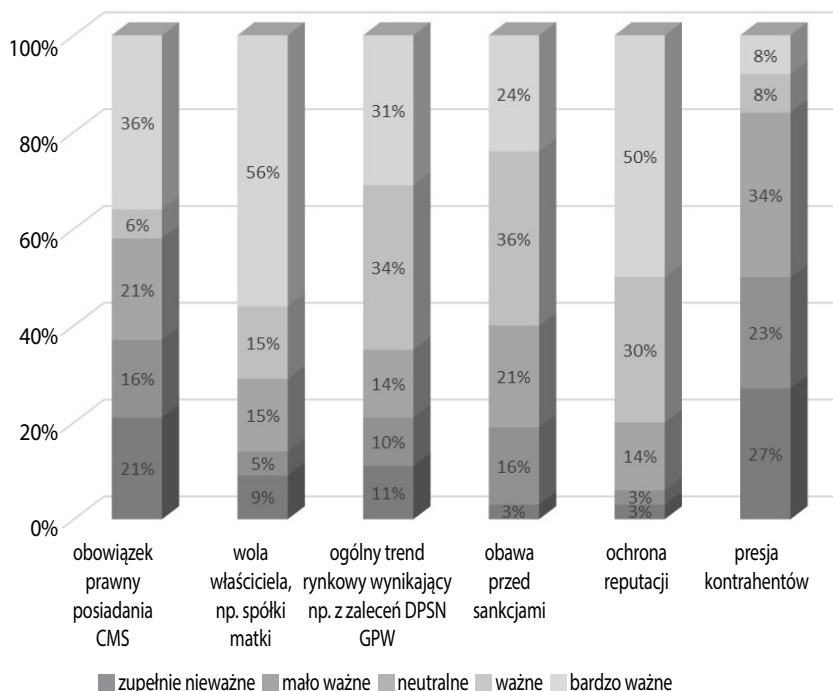
Wdrożenie systemu zarządzania zgodnością w przedsiębiorstwie

Wdrożenie systemu zarządzaniem zgodnością (*compliance management system*, CMS) w przedsiębiorstwie może wynikać z wielu przesłanek. Katalog przyczyn może różnić się w zależności od wielkości przedsiębiorstwa, jego formy prawnej czy branży, w jakiej funkcjonuje. Na wykresie 1 przedstawiono hierarchię ważności przyczyn wdrożenia compliance w przedsiębiorstwie.

Około 30% badanych przedsiębiorstw jako główną przyczynę wdrożenia CMS wskazuje spełnienie obowiązku prawnego bądź dostosowanie się do ogólnego trendu rynku. *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021* uwzględniają aktualny stan prawny i najnowsze trendy z obszaru *corporate governance*, a także reagują na postulaty

uczestników rynku zainteresowanych coraz lepszym ładem korporacyjnym w spółkach giełdowych³.

Wykres 1. Przyczyny wdrożenia CMS w przedsiębiorstwie

Źródło: *Raport Compliance w Polsce 2021. Systemy zarządzania zgodnością: między pandemią a nowym ładem*, przygotowany przez Instytut Compliance oraz Wolters Kluwer Polska pod patronatem merytorycznym Viadrina Compliance Center na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, s. 22, <https://instytutcompliance.pl/wp-content/uploads/2021/10/Raport-Compliance-2021.pdf> [dostęp: 10.04.2024].

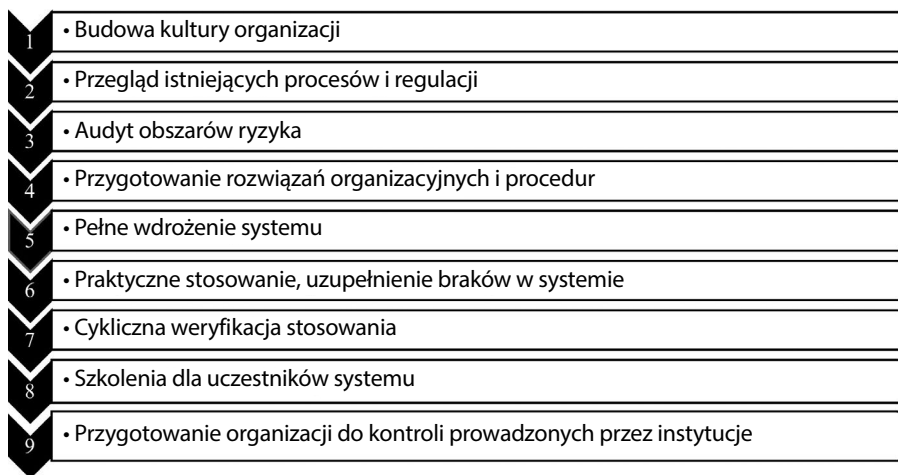
Wprowadzenie skutecznego i kompleksowego systemu CMS w przedsiębiorstwie w zależności od przyjętego modelu obejmuje kilka lub więcej etapów. W węższym ujęciu wdrożenie compliance obejmuje:

- 1) audyt przedsiębiorstwa pod kątem analizy ryzyka braku zgodności;
- 2) przygotowanie i implementację procedur, narzędzi mających na celu ograniczenie lub wyeliminowanie ryzyka występowania wszelkich nieprawidłowości;
- 3) wdrożenie systemu oraz przeprowadzenie szkoleń dla kadry zarządzającej oraz pracowników.

³ *Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021*, s. 1, https://www.gpw.pl/pub/GPW/pdf/DPSN_2021.pdf [dostęp: 10.04.2024].

W szerszym ujęciu wdrożenie polega na realizacji bardziej szczegółowo opisanych etapów. Należy mieć na uwadze fakt, iż skuteczne wdrożenie systemu compliance wymaga przyjęcia indywidualnych rozwiązań organizacyjno-regulacyjnych, dopasowanych do konkretnego przedsiębiorstwa. Na rysunku 1 zilustrowano przykładowe etapy wdrożenia CMS w szerszym ujęciu.

Rysunek 1. Etapy wdrożenia systemu compliance w przedsiębiorstwie

Źródło: opracowanie na podstawie *Compliance w firmie – poradnik dla małych i średnich przedsiębiorstw*, red. P. Sikorski, F. Kolmus, PARP, Warszawa 2019, s. 89.

Projektowanie systemu compliance należy rozpocząć od budowania właściwej kultury compliance w organizacji. Kultura compliance wymaga od kadry zarządzającej i pracowników postępowania zgodnie z prawem i normami etycznymi. Wysoka kultura w tym obszarze pozwala na pełne stosowanie się w bieżącej pracy do zasad wynikających z kodeksu etycznego, dzięki którym można uniknąć szeregu naruszeń w firmie. Bez tego elementu nie można mówić o pełnym wdrożeniu zarządzania zgodnością. Przykładem gotowego rozwiązania w tym zakresie jest *Kodeks etyki dla przedsiębiorców* opracowany na zlecenie Krajowej Izby Gospodarczej przez Fundację „Instytut Badań nad Demokracją i Przedsiębiorstwem Prywatnym” na podstawie materiałów Institute of Business Ethics z Londynu. „Krajowa Izba Gospodarcza stoi na stanowisku, że we wszystkich działaniach przedsiębiorstwa niezbędne jest zachowanie podstawowych wartości etycznych i uznanie zobowiązań wobec wszystkich zainteresowanych działalnością firmy. Uczciwość jest warunkiem koniecznym dla osiągnięcia stabilności przedsiębiorstwa i sukcesu. Reputacja firmy i zaufanie do niej jest jedną z największych wartości firmy. Przyjęcie Kodeksu

powinno oznaczać uznanie wspomnianych wartości i zobowiązanie do regularnego monitorowania przestrzegania przyjętych norm”⁴.

Następny etap to przegląd istniejących rozwiązań organizacyjnych, procesów, regulacji w przedsiębiorstwie pod kątem ich zgodności z prawem i normami etycznymi. Nie chodzi tutaj wyłącznie o to, czy przedsiębiorstwo je posiada, ale czy je stosuje. Dobrą praktyką w tym zakresie jest przeprowadzenie procesu ankietowania w organizacji w celu weryfikacji istniejących procedur pod kątem ich kompletności oraz wzajemnej spójności.

Audyt ryzyka to kolejny kluczowy etap związany ze wdrożeniem CMS w przedsiębiorstwie. Proces ten polega na identyfikacji obszarów ryzyka i osób, które istotnie wpływają na występowanie naruszeń. Istotą tego etapu jest nadanie określonych poziomów zidentyfikowanemu ryzyku (np. poziom wysoki, średni, niski) w oparciu o sformalizowaną procedurę. Do katalogu przykładowych metod i technik należą⁵:

- mapy ryzyka,
- analiza scenariuszowa,
- profile ryzyka i odchylenia,
- wskaźniki ryzyka (*key risk indicators*, KRI) i wykonania (*key performance indicators*, KPI).

W oparciu o analizę ryzyka występującego w danym przedsiębiorstwie następuje przygotowanie dedykowanych rozwiązań organizacyjnych i procedur. Wdrożenie CMS warto podzielić na dwa obszary – wewnętrzny i zewnętrzny. Obszar wewnętrzny powinien skupiać się na edukowaniu pracowników oraz uświadamianiu im, że ich działania mają konsekwencje dla całej organizacji. Każdy błąd czy brak należytej staranności ze strony pracownika może doprowadzić do konsekwencji finansowych czy prawnych. Obszar zewnętrzny to zakres działań dotyczący interesariuszy oraz inwestorów, czyli zapewnienie zgodności umów z przepisami prawa, jak i ochrony danych osobowych czy informacji, zachowania tajemnicy handlowej oraz etyki zawodowej, weryfikacja partnerów biznesowych w kontekście nadużyć.

Poza spisanimi regulacjami wewnętrznymi warto dostosować organizację do funkcjonujących na rynku narzędzi informatycznych wspierających skuteczną realizację zarządzania zgodnością. Wśród narzędzi IT wykorzystywanych w obszarze compliance można wymienić aplikacje i rejestry służące do weryfikacji partnerów biznesowych, określania i badania obowiązków prawnych, prowadzenia szkoleń online, prowadzenia rejestrów prowadzonych spraw.

⁴ *Kodeks etyki dla przedsiębiorców*, Krajowa Izba Gospodarcza, Warszawa 2001, s. 1, <https://kig.pl/wp-content/uploads/2024/07/Kodeks-etyki-dla-przedsiębiorcow.pdf> [dostęp: 10.04.2024].

⁵ Ł. Cichy, *Funkcja compliance w bankach*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa 2015, s. 21.

Następnie nie pozostaje już nic innego jak tylko pełne stosowanie w praktyce przyjętych regulacji, procedur oraz narzędzi. Z uwagi na dynamikę zmian przepisów prawnych konieczna jest cykliczna weryfikacja przyjętych rozwiązań w zarządzaniu zgodnością oraz okresowe szkolenia, zwłaszcza dla nowych pracowników. Etap ten ma zapewnić wysoką jakość wprowadzonego uprzednio programu compliance.

Ostatnim elementem wdrożenia CMS jest przygotowanie przedsiębiorstwa do kontroli ze strony instytucji rządowych. Właściwie przygotowany i wdrożony system powinien zapobiegać nałożeniu kar w wyniku prowadzenia postępowań kontrolnych w przedsiębiorstwie.

Raportowanie ESG zgodnie z dyrektywą CSRD jako nowe zadanie dla compliance w przedsiębiorstwie

Ze względu na rosnącą świadomość zagadnień zrównoważonego rozwoju, a także wymagania dotyczące ESG ze strony regulatorów, banków i potencjalnych kontrahentów, przedsiębiorstwa poświęcają coraz więcej uwagi na raportowanie, zbieranie i analizę danych oraz wdrożenie strategii ESG. Skrót ESG zawiera trzy części składowe w ramach sprawozdawczości niefinansowej: E – *environment*, a więc szeroko rozumiane zagadnienia środowiskowe: wpływu organizacji na środowisko (w tym poprzez emisję CO₂, węglowy ślad produktu, odpady, opakowania) i realizacji strategii środowiskowej; S – *social*, tzn. społeczną odpowiedzialność w kontekście zagadnień takich jak zarządzanie łańcuchem dostaw i zagwarantowanie w nim określonych standardów, prowadzenie audytów etycznych, bezpieczeństwo produktów, prawa pracownicze, ochrona prywatności; oraz G – *governance*, pod którym rozumie się szereg zagadnień ładu korporacyjnego, a więc kwestie zarządzania i nadzoru nad spółką, raportowania, przeciwdziałania korupcji i agresywnej optymalizacji podatkowej, uczciwej konkurencji, przyjętej polityki wynagrodzeń i różnorodności.

Działania związane z ESG są ściśle powiązane z dziedzinami takimi jak zarządzanie ryzykiem, zarządzanie zgodnością, sprawami etycznymi, antykorupcją, prawami pracowniczymi. Sprawia to, że komórki compliance powinny naturalnie włączać do zakresu swoich zadań zarządzanie ryzykiem braku zgodności w procesach zrównoważonego rozwoju. Ryzyka związane z ochroną środowiska, kwestiami społecznymi oraz ładem korporacyjnym byłyby zarządzane w ramach efektywnego i jednolitego systemu zgodności. Dzięki temu obowiązki wynikające z raportowania niefinansowego ESG mogłyby być prawidłowo realizowane. Wyjątkiem są specjalistyczne zagadnienia związane ze środowiskiem, które należą do ekspertów mających kompetencje branżowe.

Istotne jest kompleksowe spojrzenie na różne obszary, w których występuje ryzyko braku zgodności, np. AML, przeciwdziałanie korupcji, ESG, współpraca

z dostawcami, cyberbezpieczeństwo czy ochrona danych osobowych i zapewnienie odpowiedniego przepływu informacji między różnymi działami w organizacji. Dzięki temu firmy mogą uzyskać kompletny obraz ekspozycji na ryzyko braku zgodności. W wielu organizacjach nadal brakuje jednolitego podejścia do zgodności z przepisami w zakresie ESG. Z założenia powinno ono obejmować śledzenie przepisów prawa, ocenę ryzyka oraz gromadzenie, udostępnianie i raportowanie wymaganych informacji. Niewystarczającą gotowość firm w Polsce do spełniania wymogów regulacyjnych związanych z ESG potwierdzają też wnioski przedstawione w raportach KPMG 2023 *CEO Outlook* i *Nowoczesny CFO w transformującej się firmie*. Z pierwszego z nich wynika, że jedynie połowa badanych CEO potwierdziła dostosowanie swoich firm do nowych wymogów raportowania niefinansowego. Wyniki ankiety przeprowadzonej w ramach drugiego z raportów wskazują, że aż 80% badanych firm wciąż nie wdrożyło praktyk dotyczących ESG⁶.

NAVEX Global, lider w dziedzinie zintegrowanego oprogramowania do zarządzania ryzykiem i zgodnością, podzielił się kluczowymi wnioskami z ankiety OnePoll przeprowadzonej wśród menedżerów i kadry kierowniczej ds. zgodności w firmach ze Stanów Zjednoczonych, Wielkiej Brytanii, Francji i Niemiec. Zdecydowana większość (89%) respondentów uwzględnia raportowanie ESG w ramach programu zgodności swojej organizacji, co ilustruje szybką konwergencję funkcji ESG i compliance w dzisiejszych organizacjach. Respondenci wskazali jednak również, że ramy pomiaru i odpowiedzialność za raportowanie ESG pozostają zróżnicowane i niespójne⁷.

Pomimo przytoczonych wyżej niepokojących wyników badań należy podkreślić, że istnieją wyraźne przesłanki zachęcające przedsiębiorstwa do raportowania niefinansowego w zakresie ESG. Międzynarodowa organizacja Global Reporting Initiative (GRI) wymienia pięć głównych korzyści płynących z raportowania niefinansowego, a więc i monitorowania danych niefinansowych⁸:

1. Budowa zaufania. Przejrzystość dotycząca wyników niefinansowych może przyczynić się do ograniczenia ryzyka reputacji, rozwijać dialog z interesariuszami takimi jak klienci, społeczności czy inwestorzy.
2. Doskonalone procesy i systemy. Wewnętrzne procesy zarządzania i podejmowania decyzji mogą zostać zbadane i poprawione, co prowadzi do redukcji kosztów

⁶ *Nowy wymiar compliance. Badanie KPMG: Global Chief Ethics and Compliance Officer survey*, <https://kpmg.com/pl/pl/home/insights/2024/03/nowy-wymiar-compliance.html> [dostęp: 12.04.2024].

⁷ *Global Compliance Survey Highlights Convergence of Environmental, Social and Governance (ESG) and Compliance Programs*, NAVEX, 16.11.2021, <https://www.navex.com/en-us/company/press-room/global-compliance-survey-highlights-convergence-esg-compliance-programs> [dostęp: 7.04.2024].

⁸ *Raportowanie niefinansowe. Poradnik dla raportujących*, Ministerstwo Rozwoju, red. L. Anam, J. Kacprzak, wyd. 2 popr., Warszawa 2017, s. 2, https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2017/10/Raportowanie-Niefinansowe_Poradnik-dla-raportuj%C4%85cych.pdf [dostęp: 25.03.2024].

poprzez pomiar i monitorowanie takich kwestii jak zużycie energii, zużycie materiałów i produkcja odpadów.

3. Postęp w realizacji wizji i strategii. Kompleksowa analiza mocnych i słabych stron oraz zaangażowanie interesariuszy niezbędne w procesach raportowania zrównoważonego rozwoju może prowadzić do rozwoju wizji i strategii. I co również ważne – zapewnić integrację zrównoważonego rozwoju ze strategią biznesową.
4. Zmniejszenie kosztów compliance. Pomiar skuteczności w zakresie zrównoważonego rozwoju może pomóc przedsiębiorstwom w skutecznym spełnianiu wymogów regulacyjnych i uniknięciu kosztownych naruszeń.
5. Przewaga konkurencyjna. Firmy postrzegane jako liderzy i innowatorzy mogą być w silniejszej pozycji przetargowej, jeśli chodzi o pozyskiwanie inwestycji, inicjowanie nowych działań, wejście na nowe rynki i negocjowanie umów.

Implementacja przepisów UE oznacza wprowadzenie do polskich regulacji prawnych nowych obowiązków dla przedsiębiorstw objętych obowiązkiem raportowania ESG. Zawarte są one w Dyrektywie CSRD⁹ (Corporate Sustainability Reporting Directive), która ma na celu zwiększenie przejrzystości, porównywalności i jakości raportowania ESG. Wprowadzenie tej dyrektywy pozwoli na dokładniejszą ocenę wpływu działalności firm na środowisko, społeczeństwo i zarządzanie. Termin implementacji dyrektywy CSRD w państwach członkowskich UE został ustalony na 6 lipca 2024 r. Jednak wdrożenie wymaganych w tym zakresie przepisów w wielu krajach UE, w tym w Polsce, następuje z opóźnieniem. W dniu 17 grudnia 2024 r. została opublikowana w Dzienniku Ustaw ustawa implementująca dyrektywę CSRD do polskiej legislacji¹⁰.

Najważniejsze zmiany, jakie wprowadza CSRD w stosunku do obowiązujących wymagań, to:

- zmiana nomenklatury – „sprawozdawczość informacji niefinansowych” to teraz „sprawozdawczość w zakresie zrównoważonego rozwoju”;
- znaczące poszerzenie kręgu podmiotów zobowiązanych do raportowania;
- zwiększenie zakresu raportowanych informacji – informacje nt. kwestii zrównoważonego rozwoju z obszaru środowiskowego, społecznego (w tym praw człowieka) oraz ładu korporacyjnego będą bardziej szczegółowe;
- wymóg, aby raportowanie obejmowało zagadnienia, które są istotne, było dokonywane rzetelnie, w sposób zapewniający porównywalność (także z raportami innych

⁹ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, Dz.U. L 322 z 16.12.2022, s. 15–80 [dostęp: 25.03.2024].

¹⁰ Ustawa z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2024 r., poz. 1863.

spółek) i weryfikowalność przedstawianych informacji, a także aby przedstawiane informacje były zrozumiałe dla odbiorcy – w tym celu raporty będą musiały być sporządzane zgodnie z europejskimi standardami sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju ESRS (European Sustainability Reporting Standards);

- forma / miejsce raportowania – informacje będą prezentowane obowiązkowo w odrębnej sekcji w ramach sprawozdania z działalności jednostki;
- sprawozdanie będzie podlegało audytowi przez biegłych rewidentów;
- digitalizacja – sprawozdania z działalności jednostek raportujących informacje o zrównoważonym rozwoju będą obowiązkowo sporządzane w formacie XHTML, a odrębna sekcja nt. zrównoważonego rozwoju oznakowana będzie w formacie inline XBRL, co ułatwi maszynowy odczyt i analizę danych nt. zrównoważonego rozwoju;
- punktem wyjścia przygotowania sprawozdania zrównoważonego rozwoju będzie ocena istotności działań własnych przedsiębiorstwa, ale również jego łańcuch wartości i relacje biznesowe;
- konieczne będzie wdrożenie procesu należytej staranności zgodnie z wytycznymi zawartymi w ESRS oraz Wytycznymi ONZ dotyczącymi biznesu i praw człowieka oraz Wytycznymi OECD dla przedsiębiorstw wielonarodowych, który wspierał będzie proces oceny istotności; konieczne będzie też zaangażowanie w ten proces interesariuszy.

W tabeli 2 przedstawiono harmonogram wdrażania obowiązku raportowania zgodnie z dyrektywą CSRD.

Tabela 2. Podmioty objęte raportowaniem na podstawie dyrektywy CSRD

Terminy	Zobowiązane podmioty
Za rok 2024 (raportowanie w 2025)	Spółki, które dotychczas podlegały obowiązkowi o raportowaniu informacji niefinansowych.
Za rok 2025 (raportowanie w 2026)	Duże przedsiębiorstwa spełniające dowolne dwa z trzech kryteriów: 1) zatrudnienie ponad 250 pracowników, 2) przychody netto przekraczające 40 mln EUR, 3) suma bilansowa przekraczająca 20 mln EUR.
Za rok 2026 (raportowanie w 2027, z opcją przesunięcia terminu o 2 lata)	Małe i średnie spółki notowane na rynku regulowanym, spełniające dwa z trzech kryteriów: 1) zatrudnienie ponad 10 pracowników, 2) przychody netto powyżej 700 tys. EUR, 3) suma bilansowa przekraczająca 350 tys. EUR.
Za rok 2028 (raportowanie w 2029)	Spółki spoza Unii Europejskiej, które posiadają w UE jednostkę zależną i osiągają na terenie UE obroty przekraczające 150 mln EUR w skali roku.

Źródło: opracowanie na podstawie: *Raportowanie niefinansowe: czy mam dużo czasu na przygotowanie raportu ESG spółki?*, 6.12.2023, CSRinfo, <https://www.csrinfo.org/blog/czy-mam-duzo-czasu-na-przygotowanie-raportu-csg-spolki> [dostęp: 6.02.2024].

Aktualnie europejskie standardy sprawozdawczości zrównoważonego rozwoju ESRs obejmują¹¹:

- dwa standardy przekrojowe ESRs 1 i ESRs 2, odnoszące się do ogólnych zasad raportowania, strategii i zarządzania zrównoważonym rozwojem. Zawarte w tych standardach wymogi dotyczą prezentowania informacji m.in. o:
  - modelu biznesowym;
  - analizie, jak firma wpływa na ludzi i środowisko w całym łańcuchu wartości, zgodnie z zasadą tzw. podwójnej istotności;
  - analizie ryzyk, szans i oddziaływań związanych ze zrównoważonym rozwojem;
  - strategii zrównoważonego rozwoju, określającej szczegółowe cele do osiągnięcia;
  - postępach w realizacji przyjętych celów;
  - roli i odpowiedzialności organów administrujących, zarządzających i nadzorujących w odniesieniu do kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem;
  - procesie należytej staranności w odniesieniu do wdrażania kwestii związanych ze zrównoważonym rozwojem.
- pięć standardów tematycznych środowiskowych ESRs E1, ESRs E2, ESRs E3, ESRs E4 i ESRs E5, dotyczących zmian klimatu, bioróżnorodności, generowanych zanieczyszczeń, wpływu na zasoby wodne i morskie oraz zużycia surowców i Gospodarki Obiegu Zamkniętego;
- cztery standardy tematyczne społeczne ESRs S1, ESRs S2, ESRs S3 i ESRs S4, dotyczące pracowników, osób zatrudnionych w łańcuchu wartości, społeczności lokalnych i konsumentów / użytkowników końcowych;
- jeden standard tematyczny ładu korporacyjnego ESRs G1, dotyczący prowadzenia działalności gospodarczej (m.in. przyjętych wartości etycznych i zasad postępowania w biznesie, przeciwdziałania korupcji czy praktyki w zakresie terminowości płatności).

Realizacja nowego obowiązku raportowania wpłynie pozytywnie na reputację i stabilność danego przedsiębiorstwa oraz jego zdolność do generowania zysków w dłuższej perspektywie czasowej. Nie bez powodu z roku na rok coraz więcej podmiotów gospodarczych uwzględnia założenia ESG w swoich inwestycjach i decyzjach biznesowych.

Podsumowanie

Przedstawione zagadnienia dotyczące instytucji compliance są aktualnie przedmiotem zainteresowania nie tylko przedstawicieli nauk prawnych, ale również nauk

¹¹ *Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek*, oprac. Steward Redqueen przy wsparciu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, 2023 s. 28–32, https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf [dostęp: 25.03.2024].

o zarządzaniu i jakości. Wdrożenie skutecznego systemu compliance w przedsiębiorstwie poprzez stosowanie procedur gwarantujących przestrzeganie aktów prawa wewnętrznego i zewnętrznego, dobrych praktyk rynkowych, adekwatnego modelu zarządzania ryzykiem, wysokiej jakości raportowania – przyczynia się do minimalizacji wystąpienia nieprawidłowości. Co więcej, budowanie wysokiej kultury compliance w przedsiębiorstwie gwarantuje rzetelne raportowanie, w tym w zakresie środowiskowym, społecznym oraz ładu korporacyjnego. W rezultacie podmiot gospodarczy poza oceną wyników ekonomiczno-finansowych uzyskuje również rating w aspekcie compliance oraz ESG. Takie przedsiębiorstwo jest postrzegane przez instytucje finansowe oraz inwestorów branżowych jako wiarygodne i może liczyć na dostęp do ekologicznych instrumentów finansowych na bardzo korzystnych warunkach.

Bibliografia

- Andrzejewski M., *Ryzyko zgodności (compliance) jako metoda ograniczania ryzyka działalności firm*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Oeconomica” 2012, t. 265, s. 257–271.
- Cichy Ł., *Funkcja compliance w bankach*, Komisja Nadzoru Finansowego, Warszawa 2015.
- Compliance w firmie – poradnik dla małych i średnich przedsiębiorstw*, red. P. Sikorski, F. Kolmus, PARP, Warszawa 2019.
- Dobre praktyki spółek notowanych na GPW 2021*, https://www.gpw.pl/pub/GPW/pdf/DPSN_2021.pdf [dostęp: 10.04.2024].
- Global Compliance Survey Highlights Convergence of Environmental, Social and Governance (ESG) and Compliance Programs*, NAVEX, 16.11.2021, <https://www.navex.com/en-us/company/press-room/global-compliance-survey-highlights-convergence-esg-compliance-programs> [dostęp: 7.04.2024].
- Kodeks etyki dla przedsiębiorców*, Krajowa Izba Gospodarcza, Warszawa 2001, <https://kig.pl/wp-content/uploads/2024/07/Kodeks-etyki-dla-przedsiębiorców.pdf> [dostęp: 10.04.2024].
- Makowicz B., *Compliance w przedsiębiorstwie*, Wolters Kluwer, Warszawa 2011.
- Nowy wymiar compliance. Badanie KPMG: Global Chief Ethics and Compliance Officer survey*, <https://kpmg.com/pl/pl/home/insights/2024/03/nowy-wymiar-compliance.html> [dostęp: 12.04.2024].
- Raport Compliance w Polsce 2021. Systemy zarządzania zgodnością: między pandemią a nowym ładem*, przygotowany przez Instytut Compliance oraz Wolters Kluwer Polska pod patronatem merytorycznym Viadrina Compliance Center na Europejskim Uniwersytecie Viadrina we Frankfurcie nad Odrą, <https://instytutcompliance.pl/wp-content/uploads/2021/10/Raport-Compliance-2021.pdf> [dostęp: 10.04.2024].
- Raportowanie niefinansowe: czy mam dużo czasu na przygotowanie raportu ESG spółki?*, 6.12.2023, CSRinfo, <https://www.csrinfo.org/blog/czy-mam-duzo-czasu-na-przygotowanie-raportu-esg-spolki> [dostęp: 6.02.2024].
- Raportowanie niefinansowe. Poradnik dla raportujących*, Ministerstwo Rozwoju, red. L. Anam, J. Kacprzak, wyd. 2 popr., Warszawa 2017, https://odpowiedzialnybiznes.pl/wp-content/uploads/2017/10/Raportowanie-Niefinansowe_Poradnik-dla-raportuj%C4%85cych.pdf [dostęp: 25.03.2024].
- Wiatrak L., *Zarządzanie zgodnością compliance w jednostkach administracji publicznej*, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Humanitas. Zarządzanie” 2021, nr 2, s. 129–145.

Wytyczne do raportowania ESG. Przewodnik dla spółek, oprac. Steward Redqueen przy wsparciu Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju oraz Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie, 2023 s. 28–32, https://www.gpw.pl/pub/GPW/ESG/Wytyczne_do_raportowania_ESG.pdf [dostęp: 25.03.2024].

Akty prawne

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/2464 z dnia 14 grudnia 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) nr 537/2014, dyrektywy 2004/109/WE, dyrektywy 2006/43/WE oraz dyrektywy 2013/34/UE w odniesieniu do sprawozdawczości przedsiębiorstw w zakresie zrównoważonego rozwoju, Dz.U. L 322 z 16.12.2022, s. 15–80 [dostęp: 25.03.2024].

Ustawa z dnia 6 grudnia 2024 r. o zmianie ustawy o rachunkowości, ustawy o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. z 2024 r., poz. 1863.

Compliance i jego wpływ na bezpieczeństwo przedsiębiorstwa

Streszczenie

W toku prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa narażone są na występowanie nieprawidłowości, które mogą nieść za sobą daleko idące negatywne konsekwencje natury prawnej oraz finansowej. Rosnący poziom regulacji zmusza właścicieli oraz kadrę zarządzającą do poszukiwania i wprowadzania rozwiązań organizacyjnych gwarantujących przedsiębiorstwom bezpieczeństwo dalszego funkcjonowania. Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie compliance jako obszaru aktywności przedsiębiorstw obejmującego zapewnienie zgodności z regulacjami wewnętrznymi oraz zewnętrznymi, w tym dotyczących aspektów środowiska, społecznej odpowiedzialności oraz ładu korporacyjnego. Do prezentacji omawianych zagadnień wykorzystano metodę analizy literatury, aktów prawnych, raportów agencji badawczych, a także doświadczenia własne Autora artykułu w przedmiotowym obszarze.

Słowa kluczowe: compliance, ryzyko, audyt, ESG (środowisko, społeczna odpowiedzialność i ład korporacyjny)

Compliance and its impact on enterprise's security

Abstract

In the course of conducting business activities, enterprises are exposed to irregularities that may have far-reaching negative legal and financial consequences. The increasing level of business regulation forces owners and managers to search and implement organisational solutions that guarantee the security of enterprises' continued operation. The aim of this article is to present compliance as an area of enterprise activity, which is responsible for ensuring compliance with internal and external regulations, including environmental, social responsibility and corporate aspects. The method of an analysis of literature, legal acts, reports of research agencies, as well the author's own experience was used to present the discussed issues.

Keywords: compliance, risk, audit, ESG (environmental, social and corporate governance)

